DREPTUL LA PROPRIA IMAGINE – DREPT AL PERSONALITĂȚII

Mihaela MOCANU
CZU: 347.121 mihaela.1998.mocanu@gmail.com

The primary purpose of the research and the main objectives of the thesis consist of the author's intention to define and to reveal the legal nature of the image right, to determine its conditions and content, to determine the effects of violation of the image right, to examine the comparative law and the pertinent practice and to suggest eventual improvements to the national law.

Necesitatea abordării subiectului respectiv este determinată de faptul că societatea moldovenească nu are, deocamdată, o percepție corectă, bine ancorată asupra dreptului ce face obiectul prezentei lucrări, atâta timp cât discuțiile devenite deja „clasice" dintre părțile cu interese conflictuale se desfășoară aproximativ în felul următor: „îți interzic să mă filmezi/fotografiezi", opunere inechivocă căreia i se răspunde cu „sunteți pe domeniul public, am tot dreptul de a vă filma". Mai mult decât atât, datorită evoluției cu pași grăbiți a lumii tehnologiilor informaționale, lume în care orice persoană practic dispune de un telefon cu dispozitiv foto/video integrat, dreptul la propria imagine este pe locul de vârf al piramidei drepturilor cu risc de a fi încălcat.

În contextul dreptului la propria imagine, consimțământul reprezintă chestiunea cea mai importantă, întrucât toate litigiile, practic, se învârt în jurul acestuia. Art. 45 Cod civil RM prevede la alin. (1) că: „în exercitarea dreptului la propria imagine, persoana poate să interzică ori să împiedice reproducerea, în orice mod a înfățișării sale fizice ori a vocii sale sau, după caz, utilizarea unei asemenea reproduceri". Deși nu este indicat expres, deducem din textul legii drept condiție obligatore consimțământul prealabil pentru reproducerea și difuzarea imaginii. În acest sens, cel care a reprodus și/sau utilizat imaginea unei persoane are și sarcina de a proba că respectiva persoană i-a dat acordul de a o fotografia. Observăm de aici cum acest principiu al consimțământului se împletește extrem de bine cu caracterul absolut al dreptului la propria imagine. Chiar dacă legislația prevede și unele excepții (cum ar fi art. 45 alin (2), art. 48

Cod civil RM), consimțământul rămâne condiția de bază a operării dreptului la propria imagine.

Percepută inițial de adepții concepției clasice drept un „fenomen de derapaj", patrimonializarea dreptului la propria imagine, exploatarea imaginii din punct de vedere economic, este o realitate ce nu mai poate fi pusă sub semnul întrebării. Este o realitate de necontestat faptul că dreptul la imagine este „susceptibil de apropiere și de negociere". Dreptul la propria imagine, deci, sub aspectul naturii conținutului său, este un drept mixt (aparține simultan atât categoriei drepturilor patrimoniale, cât și celei a drepturilor nepatrimoniale).

Astfel, pe măsură ce dreptul la propria imagine îmbracă caracteristicile esențiale ale atributelor de ordin patrimonial, el va putea da loc în mod valabil la încheierea de contracte supuse regimului general al obligațiilor. Pentru a demonstra tendința de contractualizare a acestui drept, vom anexa la finalul lucrării câteva exemple de autorizări ale utilizării dreptului la propria imagine.

Din punct de vedere practic, dreptul la propria imagine este pus cel mai des față în față cu dreptul la libertatea de exprimare sau libertatea publicului la informare, fapt pentru care este necesar a găsi echilibrul și limitele operării fiecăruia dintre aceste drepturi, circumstanțele în care unul se înclină față de celălalt. În acest sens, sub lupa jurisprudenței CtEDO, dreptul la propria imagine se bucură de o binemeritată atenție. O hotărâre absolut magnifică în materie este oferită în cauza Von Hannover c. Germaniei, prin care Curtea stabilește că trebuie să existe ceva mult mai mult decât libertatea publicului la informare, și anume, ca imaginile să contribuie la o dezbatere de interes general pentru societate. Astfel, unei celebrități, nu-i poate fi „retras" dreptul la respectul vieții private sau al propriei imagini, doar sub pretextul că și-a asumat un anumit statut odată devenind celebru. Pe acest fir de gândire, Curtea de la Strasbourg reține că nu contribuie la o dezbatere de interes general: articolul și fotografiile privitoare la criza profundă din viața de cuplu a unui cântăreț celebru și a soției sale (*Societe Prisma Presse c. Franței*); pretinsul divorț iminent, chiar al cuplului prezidențial, datorat unei relații extra-conjugale a Primei Doamne (*Standard Verglas GmbH c. Austriei*); pretinsa poveste de dragoste adulterină între o aristocrată și

un bancher (*Bou Gibert și El Hogar y La Moda S.A. c. Spaniei*); ș.a. Totodată, un aspect interesant cu privire la dreptul la propria imagine pe care CtEDO îl reține în mai multe hotărâri, este faptul că limitele dreptului la propria imagine operează diferit atunci când este vorba de funcționari publici/politicieni, și anume, limitele criticii acceptabile sunt mai largi cu privire la un politician în raport cu o persoană privată (*cauza Schüssel c. Austriei*). Totodată, Curtea de la Strasbourg, într-o hotărâre de maximă relevanță asupra problemei (*cauza Axel Springer c. Germaniei*), enumeră expres criteriile ce stau la baza găsirii echilibrului între cele două drepturi cu valențe fundamentale – dreptul la respectul vieții private (în care se include și dreptul la propria imagine) și dreptul la libera exprimare, anume: contribuţia la o dezbatere de interes general, notorietatea persoanei vizate şi obiectul reportajului, comportamentul anterior al persoanei în cauză, modalitatea de obţinere a informaţiilor şi veridicitatea acestora, conţinutul, forma şi consecinţele publicării, gravitatea sancţiunii impuse.

În urma analizei detaliate a dreptul la propria imagine a persoanei, nu putem să rămânem indiferenți față de o abordare specifică a imaginii, anume dreptul la imagine asupra bunului, care deocamdată nu este prevăzut în legislația națională. Altfel spus, de ce să se limiteze monopolul de exploatare la reproducerea imaginii persoanei și să nu se extindă această prerogativă și asupra bunurilor persoanei? Considerăm că, în virtutea dreptului de proprietate asupra bunurilor (aici referindu-ne la dreptul exclusiv de folosință al proprietarului), persoana ar putea la fel de bine să se opună reproducerii și/sau utilizării imaginii bunului său. Nu putem nega faptul că în practică există situații în care „agenții media” (și nu doar), captează și utilizează imagini ale proprietăților persoanei (de pildă, publicarea într-un cotidian ale reședințelor anumitor persoane publice, a automobilului etc.). Cu siguranță, dacă un bun se „oferă” privirii publice, nimic nu este greșit în a-l privi ori chiar a-i reproduce imaginea (însă în anumite circumstanțe pe care legea să le cuprindă), pentru că altminteri, am vorbi despre o nemeritată lovitură asupra fotografiei. În atare context, credem că această problematică merită și ea o atenție în reglementările naționale, iar, *de lege ferenda*, ar fi util să se stabilească prin lege o dispoziție-cadru a dreptului la imagine

asupra bunurilor, conciliat cu libertatea de expresie și informare, care va statua că oricine are dreptul la respectarea imaginii bunurilor a căror proprietar este.

În fine, dreptul la propria imagine, în niciun caz și sub nici o formă, nu poate fi „dezlipit" de ființa umană. Împreună cu toate subtilitățile sale, acesta este pe deplin un drept fundamental, un derivat al demnității și onoarei persoanei, iar respectarea și protecția lui este indispensabilă într-un stat de drept.

Referințe:

1. Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a Libertăților fundamentale, Roma, 4.XI.1950.
2. Codul civil al Republicii Moldova, nr. 1107-XV din 06.06.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 66-75, 01.03.2019 (republicat).
3. BAIEȘ, S. ROȘCA, N. *Drept civil. Partea generală. Persoana fizică*. Persoana juridicĂ. Ediția a V-a. Chișinău, 2014.
4. IONESCU, B. *Dreptul la propria imagine. O perspectivă practică*. București, 2013.
5. JUGASTRU, C. *Reflecții asupra noțiunii și evoluției drepturilor personalității*, 2007.
6. UNGUREANU, O., MUNTEANU, C. *Dreptul civil. Persoanele, în reglementarea noului Cod civil.* București, 2015.
7. CRISTEA, B. Dreptul la propria imagine, drept al personalității. În: *Revista română de Drept privat*, 2013, nr.1.
8. Hotârârea CtEDO din 24 septembrie 2004 (*cauza Von Hannover c. Germaniei).*
9. Hotărârea CtEDO din 21 februarie 2002 (*cauza Schüssel c. Austriei*).
10. Hotărârea CtEDO din 07 februarie 2012 (*cauza Axel Springer c. Germaniei*).

Recomandat
Daniela ȚURCAN, dr., conf. univ.